

בימים אלה, של תהפוכות ומלחמה פנינו לאריק שלו, העורך המייסד של "שיחות", כדי לנסות וללכוד במילים של איש טיפול, משהו מן האימה והכאב המזעזעים את כולנו. אנחנו מודים לאריק על דבריו החשובים, היוצאים מן הלב ונכנסים אל הלב.

המערכת

מלחמה

בשעה בה יוצאת החוברת הנוכחית נפלה עוד אבן בחומת הביטחון היחסי בה חיינו שנים ארוכות. לפני שנתיים נחשפנו למגיפה עולמית קטלנית, כמותה לא חוותה האנושות במאה השנים הקודמות; ועכשיו – כאילו נפרצו כל הסכרים – למלחמה יזומה, מיותרת ואכזרית בלב אירופה, אשר פוגעת בכוונת מכוון באזרחים, בנכסי תרבות, בילדים ונשים, משתמשת במצור, הרעבה והטלת אימה ככלים שיגרתיים, ומתכננת לרמוס זהות של עם שלם ולהשמיד כל מי שאינו מסכים. בעולם התקשורת ההמונית והגראפית של היום, מי יודע לאילו זועות היא עוד תחשוף אותנו.

יש משהו קלוקל בתרבות שאיפשרה והכינה את הזוועה הזאת. ראינו הפצצת אזרחים בגזענים, מיליוני פליטים ותקיפות מכוונות על בתי חולים במערכה בסוריה לידינו – מערכה שהיום כבר ניתן להבין – היתה ניסוי כלים למלחמה הנוכחית. ראינו ועברנו לסדר היום, כי לא כדאי או לא נחוץ היה להתערב. היינו תמימים, תועלתניים ופחדנים. חשבנו – כמו אלה שחיו באירופה עם עליית הנאצים – כי שלטון הרשע לא ייתכן ולא יקרה. האמנו בטוב, חשבנו שהטוב כאן, נתון, ללא מאמץ, ורק צריך לעזור לאלה שמונעים ממנו: בפסיכותרפיה, באמפתיה, באהבה, בנדיבות. טיפלנו בפוסט-טראומה כאילו הטראומה כבר חלפה וצריך רק להחלים ממנה. חשבנו שהחרדה, העמידה על המשמר, המידיות והנוכחות של החזיונות הטראומטיים של מטופלינו הם רק שרידים של העבר ולא אותות לעתיד.

בינתיים נמשיך כי אין לנו אמונה חלופית. ויש גם עניינים, שאלות וצרכים לעסוק בהם: מה אומרים לילדים? איך לאפשר ביטחון למטופלים שפצעיהם נפתחו? איך להכיל את הרוע ולא להידבק בו כמו בוורוס ממאיר. שתי אפיזודות:

באנליזה שלי אצל ד"ר מברג ז"ל, שעלתה לארץ מגרמניה הנאצית, הבאתי אפיזודה חולפת בה שומר המחסום במגרש החנייה של "גהה" התעקש לא לפתוח אותנו ולהשאיר אותי בחוץ, ולהרף עין התחשק לי פשוט לדרוס אותו. מברג לקחה נשימה ארוכה ואמרה: "כך היה גם בגרמניה – ראית את הנאצים ואת התהלוכות שלהם והתמלאת פחד ושנאה עמוקה – הפרנויה שלהם התמזגה בפרנויה שלך". "אסור לתת לפרנויה בחוץ להתמזג עם זו שיש לנו בתוכנו כי אז העניין אבוד".

במלחמת המפרץ התבקשתי לראות חולה מבוגר ששכב, מרותק למיטה, במחלקה האורתופדית והיה בחרדה קשה. כששאלתי לשלומו ושוחחנו, הוא הסביר לי שהוא רואה לפניו ערמות של גופות "כמו במחנה" שומע את האזעקות ו"הכול חוזר". שמת לי לב שהוא שכב בחלק מהמחלקה שעדיין לא היה מוגן מפני התקפת גזים (על-ידי וילון פלסטי) שאלתי אותו אם ירגיש יותר בטוח בחלק המוגן ואם הוא חושש מהתקפה של גז עצבים. "אתה לא מבין כלום!" צעק. "לעצמי אני לא חושש אבל הכול חוזר! כשיצאתי משם האמנתי שניצחנו, שהרשע חלף ולא יחזור. במשך 40 שנה האמנתי. ועכשיו הכול חוזר! אין לנו תקומה יותר!!" ואז, מתוך בלבול ואימה, תפס את ידי והשביע אותי שאלך מיד לראש הממשלה ואסביר לו שהכול אבוד, הכול נגמר.

נזכרתי בחולה הזה בימים אלה ותהיתי. אולי הוא צדק? ואז נזכרתי בד"ר מברג שאהבתי, והבנתי שבימים אלה צריך להיזהר במיוחד לא לתת לפרנויה בחוץ להתמזג עם זו שבפנים. להבחין בין טוב לרע ולהילחם ברוע, היום, בכל הכוח וללא הרף.

יש מלחמה!

פרופ' אריה שלו

ashalev@mail.huji.ac.il